

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

9 kwietnia 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Tomasz Szanciło (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Marcin Łochowski

SSN Krzysztof Grzesiowski

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 9 kwietnia 2024 r. w Warszawie
skargi kasacyjnej Banku spółki akcyjnej w W.
od wyroku Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu
z 30 listopada 2021 r., I ACa 1134/21,
w sprawie z powództwa Banku spółki akcyjnej w W.
przeciwko A. spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w likwidacji w O., P.S. i D.S.
o zapłatę,

**uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi
Apelacyjnemu we Wrocławiu do ponownego rozpoznania
i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.**

Krzysztof Grzesiowski

Tomasz Szanciło

Marcin Łochowski

[P.L.]

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 8 czerwca 2021 r. Sąd Okręgowy w Opolu oddalił powództwo Banku S.A. w W. przeciwko A. sp. z o.o. w O., P.S. i D.S. oraz zasądził od powoda na rzecz każdego z pozwanych koszty procesu.

Sąd Okręgowy ustalił, że umową z 30 kwietnia 2015 r. powód udzielił pozwanej spółce kredytu – linii kredytowej w rachunku bieżącym do kwoty 350 000 zł. Umowa została poręczona przez P.S. i D.S.. Pismem z 29 stycznia 2016 r., poprzedzonym wezwaniem do zapłaty, powód wypowiedział tę umowę z zachowaniem 30-dniowego terminu wypowiedzenia. Niemniej Sąd Okręgowy uznał, że powództwo nie zasługiwało na uwzględnienie z uwagi na upływ 10 marca 2019 r. terminu przedawnienia, a pozew został wniesiony po tym dniu.

Wyrokiem z 30 czerwca 2021 r. Sąd Apelacyjny we Wrocławiu oddalił apelację powoda od powyższego wyroku Sądu Okręgowego.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego z art. 5 ust. 2 ustawy z dnia 13 kwietnia 2018 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2018 r. poz. 1104; dalej: „ustawa nowelizująca”) wynika, że terminy, których bieg rozpoczął się przed wejściem w życie ustawy i był na tyle zaawansowany, że przy uwzględnieniu dotychczasowego terminu przedawnienie nastąpiłoby wcześniej niż po 3 latach od jej wejścia w życie, nie przedłużają się do końca roku kalendarzowego (nie stosuje się do nich art. 118 zd. 2 k.c. w nowym brzmieniu). Przyjęcie końca terminu przedawnienia na koniec roku kalendarzowego wydłużyłoby ponad potrzebę trzyletni termin przedawnienia wynikający z art. 118 k.c.

Od powyższego wyroku skargę kasacyjną wniósł powód, zaskarżając go w całości, zarzucając naruszenie przepisów prawa materialnego:

1) art. 5 ust. 2 ustawy nowelizującej przez jego błędną wykładnię, a w konsekwencji niewłaściwe zastosowanie i skrócenie końca biegu terminu przedawnienia dochodzonego roszczenia, w sytuacji gdy termin przedawnienia roszczeń z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej nie uległ zmianie, nadal bowiem wynosi 3 lata, zmianie zaś uległa zasada jego liczenia i w istocie koniec jego biegu przypada na ostatni dzień roku kalendarzowego;

2) art. 5 ust. 1 ustawy nowelizującej przez błędną wykładnię i uznanie, że roszczenie, które powstało przed dniem wejścia w życie tej ustawy i które stało się

wymagalne przed tym dniem, ale którego termin przedawnienia przypadał po tym dniu przedawniło się 10 marca 2019 r., podczas gdy przepis wprost nakazuje stosowanie do roszczeń powstałych przed dniem wejścia w życie tej ustawy i w tym dniu jeszcze nieprzedawnionych art. 118 k.c. w brzmieniu nadanym tą ustawą, a więc termin przedawnienia skończył bieg ostatniego dnia roku kalendarzowego;

3) art. 118 (w brzmieniu nadanym ustawą nowelizującą) w zw. z art. 123 § 1 k.c. przez ich błędną wykładnię, a w konsekwencji niezastosowanie i uznanie, że dochodzone roszczenie przedawniło się 10 marca 2019 r., podczas gdy przepis wyraźnie statuuje, że koniec biegu terminu przedawnienia przypada na ostatni dzień roku kalendarzowego, chyba że termin przedawnienia jest krótszy niż 2 lata; powód wniósł pozew 4 grudnia 2019 r., zatem skutecznie przerwał bieg terminu przedawnienia;

4) art. 118 k.c. (w brzmieniu sprzed zmiany ustawą nowelizującą) przez jego niewłaściwe zastosowanie i uznanie, że dochodzone roszczenie powstałe przed 9 lipca 2018 r. i nieprzedawnione w tym dniu przedawniło się 10 marca 2019 r., w sytuacji gdy w tym dniu obowiązywał i winien być stosowany art. 118 k.c. w brzmieniu nadanym ustawą nowelizującą.

Powołując się na powyższe zarzuty, powód wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu.

W odpowiedziach na skargę kasacyjną pozwani wnieśli o jej oddalenie oraz zasądzenie od powoda kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Powód w skardze kasacyjnej zakwestionował przyjęty przez Sąd drugiej instancji sposób liczenia terminu przedawnienia roszczenia wynikającego z umowy kredytu. W ocenie skarżącego okres przedawnienia nie powinien skończyć się wcześniej niż przed 31 grudnia 2019 r., a skoro pozew został wniesiony przed tym dniem (data stempla pocztowego k. 87a), roszczenie nie uległo przedawnieniu.

Zgodnie z art. 118 k.c., jeżeli przepis szczególny nie stanowi inaczej, termin przedawnienia wynosi 6 lat, a dla roszczeń o świadczenia okresowe oraz roszczeń

związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej – 3 lata, przy czym koniec terminu przedawnienia przypada na ostatni dzień roku kalendarzowego, chyba że termin przedawnienia jest krótszy niż 2 lata.

Przepis ten został zmodyfikowany ustawą nowelizującą, która nadała mu aktualne brzmienie. Stosownie do jej art. 5 do roszczeń powstałych przed dniem wejścia w życie tej ustawy i w tym dniu jeszcze nieprzedawnionych stosuje się od dnia wejścia jej w życie przepisy Kodeksu cywilnego w brzmieniu nadanym tą ustawą (ust. 1). Jeżeli zgodnie z Kodeksem cywilnym, w brzmieniu nadanym ustawą nowelizującą, termin przedawnienia jest krótszy niż według przepisów dotychczasowych, bieg terminu przedawnienia rozpoczyna się z dniem wejścia w życie tej ustawy. Jeżeli jednak przedawnienie, którego bieg rozpoczął się przed dniem wejścia w życie ustawy nowelizującej, nastąpiłoby przy uwzględnieniu dotychczasowego terminu przedawnienia wcześniej, to przedawnienie następuje z upływem tego wcześniejszego terminu (ust. 2).

Z uzasadnienia projektu ustawy nowelizującej wynika, że celem zmiany było przede wszystkim skrócenie podstawowych terminów przedawnienia, co skutkowało skróceniem ogólnego terminu przedawnienia roszczeń. Za skróceniem ogólnego terminu przedawnienia roszczeń przemawiała przede wszystkim potrzeba zmobilizowania stron stosunków prawnych do szybszego kształtowania stanów faktycznych w sposób zgodny ze stanem prawnym. Istotny argument stanowią tu trudności dowodowe, gdyż po upływie zbyt długiego okresu jest trudno nie tylko wykazać roszczenie, ale również jego ewentualne wygaśnięcie. Z drugiej jednak strony w art. 118 k.c. przewidziano także odmienny niż dotychczas sposób liczenia upływu terminu przedawnienia, który kończy się z upływem ostatniego dnia roku kalendarzowego. W takiej sytuacji terminy przedawnienia zostały w istocie wydłużone (o czas do końca roku kalendarzowego), jeżeli chodzi o terminy przedawnienia nie krótsze niż 2 lata.

Pomijając kwestię podwyższenia zakresu ochrony konsumenta, która nie jest przedmiotem niniejszej sprawy, mamy do czynienia z dwoma głównymi celami ustawy nowelizującej: skróceniem terminu przedawnienia z 10 lat do 6 lat oraz

zmianą sposobu jego obliczania (zakończenia) w stosunku do terminów nie krótszych niż 2 lata, co w praktyce oznacza ich wydłużenie.

Na tle przepisów intertemporalnych ustawy nowelizującej zarysowały się dwa stanowiska. Pierwsze z nich zakłada, że art. 118 zd. 2 k.c. ma zastosowanie do roszczeń powstałych przed jego wejściem w życie i w tym dniu nieprzedawnionych, drugie – że art. 5 ust. 2 ustawy nowelizującej należy wyklądać w ten sposób, iż jeśli skutek przedawnienia nastąpiłby wcześniej niż na gruncie znowelizowanego przepisu, to nie znajdzie do niego zastosowania art. 118 zd. 2 k.c.

Problematyka ta była przedmiotem uchwały Sądu Najwyższego z 13 maja 2022 r., III CZP 46/22 (OSNC 2023, nr 6, poz. 57), w której wskazano, że jako zasadę w przypadku roszczeń powstałych przed dniem wejścia w życie ustawy nowelizującej i w tym dniu nieprzedawnionych przyjęto stosowanie nowego prawa, co wynika wprost z art. 5 ust. 1 ustawy nowelizującej. Pozostałe rozwiązania, zawarte w art. 5 ust. 2-4 ustawy nowelizującej, mają charakter wyjątków, modyfikujących w różnym zakresie regułę przyjętą w art. 5 ust. 1. Wyjątek określony w art. 5 ust. 2 ustawy nowelizującej ma charakter ogólny, podczas gdy odstępstwa przewidziane w art. 5 ust. 3 i 4 dotyczą nowych rozwiązań w zakresie przedawnienia roszczeń przysługujących konsumentowi i roszczeń przeciwko konsumentowi.

Bieg terminu przedawnienia roszczeń, rozpoczęty przed wejściem w życie ustawy nowelizującej, podlega w konsekwencji od chwili jej wejścia w życie nowym regulacjom, co implikuje zastosowanie także art. 118 zd. 2 k.c. Reguła ta, mająca swoje bezpośrednie źródło w nakazie stosowania nowego prawa do biegu terminów przedawnienia roszczeń nieprzedawnionych przed dniem wejścia w życie ustawy nowelizującej, ma ogólny charakter i dotyczy co do zasady każdego terminu wchodzącego w zakres zastosowania art. 118 zd. 2 k.c. w nowym brzmieniu, w tym trzyletniego terminu przedawnienia roszczeń związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej.

Do odmiennych wniosków nie prowadzi art. 5 ust. 2 ustawy nowelizującej, który zawiera rozwiązanie dotyczące sytuacji, w której ustawa nowelizująca prowadzi do skrócenia terminu przedawnienia, co odnosi się przede wszystkim do dziesięcioletniego terminu przewidzianego w art. 118 k.c. w dawnym brzmieniu.

W takim przypadku ponowne rozpoczęcie biegu terminu przedawnienia z dniem wejścia w życie ustawy nowelizującej mogłoby – mimo jego skrócenia – skutkować w niektórych przypadkach dodatkowym odsunięciem w czasie momentu przedawnienia w zestawieniu z dawnym stanem prawnym, toteż jednocześnie przyjęto, że jeśli przedawnienie, którego bieg terminu rozpoczął się przed dniem wejścia w życie ustawy nowelizującej, nastąpiłoby przy uwzględnieniu dotychczasowego terminu przedawnienia wcześniej niż przy uwzględnieniu skróconego terminu, ale biegnącego *ex novo* z dniem wejścia w życie ustawy nowelizującej, to przedawnienie następuje z upływem tego wcześniejszego terminu.

Artykuł 5 ust. 2 ustawy nowelizującej stanowi wyodrębnioną redakcyjnie całość normatywną złożoną z dwóch następujących po sobie zdań, z których drugie, poprzedzone przeciwstawnym spójnikiem „jednak”, jest modyfikatorem pierwszego, zmierzającym do eliminacji niepożądanych konsekwencji mogących wynikać z techniki intertemporalnej zastosowanej w zdaniu pierwszym, zakładającej ponowne rozpoczęcie biegu skróconego terminu przedawnienia z dniem wejścia w życie ustawy nowelizującej. Rozwiązanie to nie odnosi się natomiast w ogóle do sytuacji, w której nowe prawo nie zmienia długości terminu przedawnienia lub przewiduje termin dłuższy.

Pogląd, że art. 118 zd. 2 k.c., wydłużający termin przedawnienia do końca roku kalendarzowego, może mieć zastosowanie – na podstawie art. 5 ust. 1 ustawy nowelizującej – również do terminów przedawnienia, których bieg rozpoczął się przed wejściem tej ustawy w życie, znajduje odzwierciedlenie w wypowiedziach nauki. Trafnie bowiem podnosi się – nie czyniąc dystynkcji w zależności od tego, czy dłużnik jest konsumentem – że z przyjętej w tym przepisie zasady stosowania ustawy nowej wynika, iż terminy przedawnienia roszczeń powstałych pod rządami dawnego stanu prawnego, nie krótsze niż 2 lata, upływają na koniec roku kalendarzowego, a tym samym zostają z chwilą wejścia w życie ustawy nowelizującej przedłużone, względnie, że jeżeli wydłużany ustawą nowelizującą termin przedawnienia rozpoczął bieg, lecz nie upłynął przed dniem wejścia w życie ustawy nowelizującej, to z tym dniem ulega on wydłużeniu zgodnie z przepisami Kodeksu cywilnego w znowelizowanym brzmieniu, przy czym uwzględnieniu podlega jego dotychczasowy bieg przed tym dniem. Zauważa się również, co sprowadza się do

tożsamesgo rezultatu, że art. 5 ust. 1 ustawy nowelizującej pociąga za sobą „automatyczny” skutek zastosowania nowego prawa do roszczeń nieprzedawnionych w dniu wejścia w życie tej ustawy, co dotyczy m.in. uwzględniania nowego reżimu wyznaczania końcowego dnia terminu przedawnienia.

Wątpliwość dotyczy w istocie odrębnego zagadnienia, jakim jest stosowanie art. 118 zd. 2 k.c. do dotychczasowego dziesięcioletniego terminu przedawnienia, który rozpoczął się przed dniem wejścia w życie ustawy nowelizującej. W doktrynie podniesiono w tej mierze, że jakkolwiek ogólna zasada wynikająca z art. 5 ust. 1 ustawy nowelizującej mogłaby przemawiać za koniecznością stosowania w tym przypadku art. 118 zd. 2 k.c., to jeżeli przy uwzględnieniu dotychczasowego terminu przedawnienia nastąpiłoby wcześniej niż z upływem terminu sześcioletniego, liczonego od dnia wejścia w życie ustawy nowelizującej, zastosowane w art. 5 ust. 2 zd. 2 tej ustawy sformułowanie „przedawnienie następuje z upływem tego wcześniejszego terminu”, przemawia za tym, iż termin przedawnienia nie podlega w tym przypadku przedłużeniu do końca roku. Wątpliwość ta nie odnosi się do trzyletniego terminu przedawnienia roszczeń związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej.

Podzielając pogląd wyrażony w powołanej uchwale, należy podkreślić, że pozwani nie mogą doszukiwać się pozytywnych skutków prawnych w regulacji zawartej w art. 5 ust. 2 ustawy nowelizującej. Przepis ten odnosi się w istocie do przypadków, w których termin przedawnienia uległ skróceniu (z 10 lat do 6 lat), a więc sytuacji, której niniejsza sprawa nie dotyczy. Termin przedawnienia nie uległ bowiem zmianie – zarówno na gruncie przepisów obowiązujących przed omawianą nowelizacją, jak i po niej wynosi 3 lata. Zatem z uwagi na nowe zasady określenia upływu terminu przedawnienia bieg tego terminu skończył się z dniem 31 grudnia 2019 r.

Taki wniosek wynika z analizy art. 5 ustawy zmieniającej, jak i uzasadnienia tej nowelizacji. Ustawodawca bowiem, mimo że generalnie uznał za trafne skrócenie terminów przedawnienia, to wskazał, iż *de facto* niektóre z nich ulegną przedłużeniu do końca roku (wyjątek stanowią jedynie terminy krótsze niż dwuletnie, wynikające z przepisów szczególnych). Taka właśnie sytuacja miała miejsce w niniejszej

sprawie. Zaznaczyć przy tym należy, że art. 5 ust. 2 ustawy nowelizującej – jako przepis o charakterze wyjątkowym – nie podlega wykładni rozszerzającej, a zatem nie znajdzie zastosowania do innych niż skracanych terminów przedawnienia.

Analiza motywów zaskarżonego orzeczenia daje asumpt do uznania, że wnioski wynikające z uzasadnienia Sądu drugiej instancji, sprowadzające się do uznania, że doszło do przedawnienia dochodzonego roszczenia, są niewłaściwe.

Mając powyższe na względzie, ponieważ skarga kasacyjna powoda była uzasadniona, na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c., orzeczono jak w sentencji wyroku, pozostawiając rozstrzygnięcie o kosztach postępowania kasacyjnego w orzeczeniu kończącym postępowanie w sprawie (art. 108 § 2 w zw. z art. 391 § 1 w zw. z art. 398²¹ k.p.c.).

[P.L.]

[ms]